

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 45-86

Vprašanje naše meje Za boljši položaj državnih uslužbencev

Že večkrat smo v »Učiteljskem tovarišu« razpravljali o veliki važnosti in pomembnosti ter o nujni potrebi sistematične pozornosti in podpore obmejnemu šolstvu in obmejnem krajem sploh. V današnjih časih, ko nam negotovost rahlo živce, ko nam splošni svetovni položaj, zaradi vojne psihoze, narekuje še posebno pažnjo naši meji, ki mora biti trdna, odporna in mezlomljiva, v teh časih stopa v ospredje še bolj in mnogo izraziteje nego doslej, vprašanje naše meje. In v teh razburkanih časih, ko ne more nobena nevtralna država v gotovostjo izjaviti, da se ji bo posrečilo ostati izven vojne vihrice, ko so vse naše misli in tudi skrbi posvečene prvenstveno obrambi naše domovine in svobode, se kažejo kvarne posledice dejstva, da se je na odločujočih mestih polnih dvajset let vedno zapostavljalo vprašanje naše meje, in je ostal ta problem povsem nerešen. Šele v zadnjih dveh letih, od trenutka, ko so se začeli pojavljati prvi grozeči oblaki na obzorju Evrope, je po zaslugi živahnije privatne iniciative skrb za obmejno šolstvo in obmejno prebivalstvo nekoliko narasla. Da popravimo grehe preteklosti je treba vsaj sedaj — ko smo šele zaradi preteče nevarnosti spoznali važnost tega vprašanja, prijeti pridno za delo.

Obmejno prebivalstvo je v ogromni večini, to velja pred vsem za severno mejo, gospodarsko povsem odvisno od tujega kapitala. Razumljivo je tedaj, da se je temu ljudstvu vsiljevala tudi tuja miselnost, kar mu je v najboljšem primeru silno zmanjšalo narodno zavest in mu vzelo narodni ponos. Posledice tega so povsem jasne. — Mlačnež ne bo nikoli dober borec za sovobodo — za domovino. Da je bilo razdiralno delo tujega kapitala toliko laže, bo razumel vsakdo, ki mu je znano, da so mnoga šolska poslopja ob meji v najslabšem stanju, a kljub temu imajo nekatere šole silno obsežne šolske teritorije. Učenci s pomanjkljivo obleko in slabo obutvijo, če jo sploh imajo, morajo hoditi po več kilometrov do šole, da stopijo potem v vlažne in hladne prostore, v katerih kurjava prav nič ne zaleže. Ti kraji so se smatrali stalno bolj za kazenska mesta za vse uradništvo, pa tudi za učiteljstvo, čeprav to niso bili, in prav zaradi tega je bilo opaziti stalno pomanjkanje učnih moči na obmejnih šolah.

Večkrat smo naglašali, sklepi našega odseka za obmejno šolstvo nam to potrjujejo, da je treba v prvi vrsti dvigniti obmejno šolstvo, da bomo potem lahko dvigali samozavest in narodni ponos med obmejnimi prebivalstvom in utrjevali v njem odpornost do tuje miselnosti. Nujno potrebno bi bilo žrtvovati nekaj milijonov za moderna šolska poslopja, kajti če kje, tedaj bi se brez dvoma prav tu ta žrtev najbolj obrestovala. Na te šole bi moralo priti najboljše učiteljstvo, ki bi pa moralo imeti povsem urejen svoj gmotni položaj. Posebna obmejna doklada bi ga morala obvarovati vseh nepotrebnih skrbi za svoj obstanek, kakor tudi za obstanek svoje družine, da bi moglo vso svojo pozornost, vse svoje sile in sposobnosti posvetiti edino enemu vprašanju — dviganju narodne zavesti, krepitvi odpora proti tuji miselnosti in vzgoji ljudstva k treznemu in kritičnemu presojanju vseh tujih demagoških gesel, ki jim je namen odtujiti nam obmejno prebivalstvo in s tem oslabilo našo mejo.

Prav tako važna kot je gmotna preskrba učiteljstva je tudi gospodarska okrepitev prebivalstva ob meji. Ni naš namen in tudi nismo upravičeni dajati nasvete, kako naj se to izvede, pač pa hočemo samo naglasiti, da bo vsako prizadevanje za dviganje narodnega ponosa in zavesti, vsaka vzgoja k ljubezni do naroda in države brezuspešno, dokler je ondotno ljudstvo v gospodarski odvisnosti od tujega kapitala. Delo učiteljstva bo rodilo gotove uspehe le tedaj, če se bo ljudstvo, ki živi v bedi in pomanjkanju, zavedalo, da je ves narod v ozadju enoten in odločen pomagati mu do popolne osamosvojitve, a dokler ne bo zadostnih sredstev za vse to, pa mu bo stal ob strani in mu z raznimi izdatnimi sredstvi lajšal bedo in gorje. Božična akcija, ki so jo v zadnjih dveh letih izvedle naše učiteljice, je morda prva stopnja pri izvrševanju tega programa. Učiteljstvo, ki se mora samo boriti s stalnimi gmotnimi skrbmi in brigami, a ima tudi edino priliko opazovati, kako nepopisni bedi je prepuščeno naše obmejno prebivalstvo, je s tem svojim delom v zadostni meri dokumentiralo svojo pripravljenost požrtvovalno sodelovati pri reševanju tega veličnega problema. Z uspešno izvedenim božičnim obdarovanjem več stotin otrok pa je učiteljstvo tudi dokazalo, da je sposobno iniciativno posegati v tako važno delo, s tem pa si je pridobilo pravico do vsestranske podpore in tudi priznanja za svoj trud.

Ako smo naglasili tudi potrebo posebnih doklad za učiteljstvo, ki deluje ob meji, nismo tega smatrali kot posebno nagrado za izvršeno delo, marveč le zato, da je to učiteljstvo rešeno morečih gmotnih skrbi. Le tako učiteljstvo se bo moglo povsem posvetiti

V »Politiki« od 16. januarja je priobčil univerzitetni profesor dr. Mihailo Ilić pod gornjim naslovom članek, ki ga s piščevim dovoljenjem zaradi vsebinske pomembnosti priobčujemo v celoti.

Položaj državnih uslužbencev se lahko motri iz moralnega in gmotnega stališča. Toda v enem, kakor tudi v drugem pogledu ta položaj ni niti dober niti znošen.

Začnimo z gmotnim položajem, ker primum vivere... splošno znano je dejstvo, da dohodki državnih uslužbencev ne ustrezajo njihovim potrebam in tudi niso v pravem sorazmerju s tržnimi cenami ter ni treba o tem zgubljati niti besed. Moglo bi se samo konstatirati, da je država zelo počasna pri zviševanju dohodkov, ko cene naraščajo, zelo hitra pa pri njihovem znižanju, ko cene padajo. S tem samo pokaže, da na lastno škodo oddvaja svoj interes od interesa svojih uslužbencev. Kajti finančni prihranki, pridobljeni tem potom, se res pridobivajo na škodo državnih uslužbencev, toda tudi na škodo državne službe, a to pomenja na škodo države same. Končno je že davno bilo ugotovljeno, da je dobro plačani uslužbenec prav za prav najcenejši uslužbenec.

Ko se govori o plačah državnih uslužbencev, se ne more iti preko dveh krivic, od katerih ena zadeva mnoge aktivne, a druga mnoge upokojene uslužbenke.

Logično bi bilo, da se za enako delo daje tudi enaka nagrada. Nihče bi tudi ne mogel imeti ničesar proti temu, da država, upoštevajoč gotove socialne momente, daje v določenih primerih večjo nagrado. Toda pri nas so iznašli pogoje, na osnovi katerih se, nasprotno temu, plače znižujejo. Tako žena uslužbenec, poročena z državnim uslužbencom, ne prejema od države za svoje delo tako nagrado, kakršno za isto delo prejema vsak drug uslužbenec, nego mnogo manjšo. Ta neenakost, že načelno obsodbe vredna, to obsodbo še bolj zasluži, ako se upošteva, da tudi ta večja nagrada sama ne odgovarja v zadostni meri vloženemu trudu in delu. Lahko si mislimo, na kaj se pride, ako se ono, kar je že itak nezadostno, še znižuje.

To neenako postopanje nasproti celokupnim vrstam aktivnih uslužbencev uporablja država tudi nasproti svojim upokojencem. Ona je v tem pogledu naredila popolno razliko z ozirom na to, ali so odšli v nokojo pred sprejetjem nekega gotovega zakona, ali po njegovem sprejetju. In tako imate ljudi, ki so enako število let služili v istem položaju, ki pa kot upokojenci vendar le nimajo enake pokojnine. Prav tako je kot bi eni služili v eni državi, drugi v drugi.

Obe ti dve krivici je treba čimprej odpraviti. Kajti zares je strašno, da te obstojajo v državi, katere prejšnja in sedanja ustava jasno predpisuje, da ona »ima, v interesu celote... pravico in dolžnost intervenirati v gospodarskih odnosih državljanov, v duhu pravice...« Kako bo država ta duh pravice mogla uveljaviti med navadnimi delodajalci in delavci, ko tako postopa s svojimi lastnimi uslužbenci, in kako ona, teptajoč pozitivne odredbe svojega lastnega osnovnega zakona, misli obvarovati kvalifikacijo, potrebno za interveniranje v odnosih med delodajalci in delavci!

To kar se tiče gmotnega položaja državnih uslužbencev. V pogledu njihovega moralnega položaja ni stvar nič boljše.

Najmanj, kar bi se moglo nuditi uslužbencu, je sigurnost obstanka v službi in napredovanja v njej. Toda ta sigurnost, na žalost, ne obstoji niti v eni niti v drugi smeri.

Znano je, da imamo dve vrsti napredovanja: po periodičnih povišicah in po skupinah. Prvo napredovanje je avtomatično, drugo ni. To pomenja, ko so izpolnjeni pogoji za periodični povišek, — povišica mora biti dana, a ko so izpolnjeni pogoji za skupino, — skupina se ne mora, nego se samo lahko da.

Avtomatično napredovanje bi moralo ublažiti predvideni sistem dobivanja skupin. Samo to ublaženje ni zadostno in tudi ne ustreza temu smotru. To se vidi po rokih povišic in po njihovi višini. Prav za prav sledijo drugim rokom le neznatne povišice. Poleg tega pri največjem številu skupin, kjer obstojajo povišice, se pravica za njihovo pridobivanje krije z rokom za povišico v skupini, ker oba roka sta določena na tri leta. Kot bi se že v naprej hotelo obvestiti prizadete, da z napredovanjem v skupino po izpolnitvi pogojev za to ne bo nič, a na mesto skupine je

zato predvidena periodična povišica. Zaradi tega bi moral biti rok za periodično povišico znižan na dve leti, da bi se na ta način ta povišica oddvojila od napredovanja v skupini.

Razlog, zakaj se tudi za skupine ni uporabilo načelo avtomatičnega napredovanja, se nahaja navadno v njegovem nasprotju s potrebo izbire med uslužbenci. Čeprav se upošteva tudi upravičenost tega razloga, vendar ne bi smel dobiti tako širok obseg. Namesto, da je napredovanje v skupino popolnoma prepuščeno na voljo administrativne oblasti, bi se morali od tega izvzeti vsaj primeri, ko uslužbenec napreduje v skupinah, a ostane v istem položaju, ker tedaj ni govora o kaki izbiri, ki obstoja edino takrat, ko gre za nov položaj. Poleg avtomatičnega napredovanja po periodskih povišicah bi bilo torej nujno potrebno uvesti tudi avtomatično napredovanje po skupinah v istem položaju.

Kar se tiče napredovanja po skupinah, ko gre za nov položaj, in se že zaradi izbire prepušča to izven uporabljanja načela avtomatičnega napredovanja, se je torej treba pobrigati, da bi bila vsaj ta izbira pravilna in ne samo izgovor za uresničenje povsem drugih smotrov. Kajti kakor sedaj stoji stvar, je možno, da ministri dodelijo tudi več skupin in več položajev uslužbencem, omenjenim n. pr. samo dobro, a puščajo v istih skupinah in v istih položajih odlično ocenjene uslužbenke. Toda, ko se ocenjevanje, ki ga vrši administracija, kateri načelujejo isti ministri, tako malo upošteva, tedaj se zares lahko vprašamo, zakaj to ocenjevanje sploh obstoja.

Sistem napredovanja državnih uslužbencev je torej treba preurediti, da bi povoljnejše vplival predvsem na njihov moralni, a nato posredno tudi na njihov materialni položaj.

Državni uslužbenec kot že samo ime pove, služi državi. Toda obstoja težnja postaviti ga v službo stranke. Ta težnja se kaže še prav posebno pri onih strankah, ki v nasprotju z dejstvom, da stranke in režimi minejo, a država ostane, zelo želijo izenačiti sebe z državo. Iz tega nepravilnega izenačenja iz-

vajajo prav tako nepravilen sklep, če so že one država, tedaj tudi državni uslužbenec morajo biti njihovi uslužbenci. A če je tako, tedaj morajo ti obiskovati njihove zbornice in pri volitvah glasovati za njihove kandidate.

Te težnje se uresničujejo edino zaradi tega, ker pri nas državni uslužbenec v veliki večini nimajo stalnosti, nego se lahko vsak čas odpustijo, odnosno upokojijo administrativnim potom, kakor pač hoče minister. Res je, da je zakon dal to oblast ministrom, da jo vršijo v interesu službe, toda stvari se dogajajo tako, da oni kakor lahko pri napredovanjih zapostavljajo boljše in povišujejo slabše, tako lahko v službi zadržijo one druge, a iz službe mečejo prve. Obstoja možnost, in ta se tudi izkorišča, da neoporečne uslužbenke država trenutno vrže na ulico, in to ona ista država, ki sicer preprečuje odpovedi navadnim službodajalcem. V interesu službe je treba s tem sistemom prekiniti, ker se ji uslužbenec ne more z vso iskrenostjo posvetiti, ako nima gotovosti v pogledu svojega obstanka in obstanka svoje družine. Namesto tega bi se moral uvesti sistem, ki bi ščitil uslužbenke pred samovoljo, a istočasno zaščitil tudi interese službe. Od tega sistema stalnosti bi morali biti izvzeti samo uslužbenec na položajih, ki imajo političen značaj. Vsem ostalim bi se morala zagotoviti stalnost, tako da bi jim služba mogla prenehati bodisi v primerih, ki jih zakon točno predvideva, ali v primerih kaznivih dejanj. Toda, da bi ta stalnost ne vplivala nepovoljno na službo, bi se morali uslužbenec postaviti pod strog režim odgovornosti, ker ni smoter ščititi nekorektnega uslužbenca, nego dobre in sposobne rešiti stalne negotovosti.

Država zahteva od svojih uslužbencev, da varujejo svoje dostojanstvo, in kdor se v tem pogledu pregreši, je podvržen disciplinskim kaznim. Najmanj, kar se torej od nje lahko zahteva, je, da ona sama spoštuje in ne krši to dostojanstvo. A to svojo dolžnost more država izpolniti samo tako, ako svoje uslužbenke stavi v položaj, da se za doseg minimuma za svojo ekstenzijo in ekstenzijo svoje družine ne morejo v materialnem pogledu izmišljati razne načine, a v moralnem obračati se po raznih vetrovih. To je istočasno tudi njen lastni interes, ker ako so uslužbenec brez ugleda, je tudi ona sama brez avtoritete.

Tretji draginjski razred

Večina učiteljev živi na deželi, ki je obsojena v tretji draginjski razred. Vsi ti prejemajo draginjske doklade tretjega razreda. Če smemo te doklade sploh še »draginjske« imenovati. Draginja je namreč v bujni rasti, nasprotno od nje pa draginjske doklade spijo spanje pravičnega.

Tretji draginjski razred je obsojen na manjše prejemke. Vso pravico imamo vprašati — zakaj? Vse, kar učitelj, državni namestnik potrebuje, mora kupiti s svojimi prejemki — (ki mu že pet let ne zadostujejo) — v tretjem draginjskem razredu, kjer se nič ceneje ne dobi, kot pa v prvem ali drugem.

Vprašajte trgovca, ki nam prodaja aprovizacijo in vse drugo, kar potrebujemo. In vam bo znal natančno razložiti, zakaj je na deželi (v tretjem draginjskem razredu) vse dražje, kot pa v mestu. Trгоvec mora po blago v mesto, zaračuna si vožnjo, doma pa hoče imeti pri vsaki najmanjši stvari 30—40 % zasluka.

Poglejmo nekoliko primerov:

En kg masti stane v mestu 20 din, na deželi morate dati 23 din, če hočete jesti nekoliko zabeljeno. Moka je v mestu po 3,50 din, na deželi stane 3,75 din. Celotni sladkor je na deželi dražji, ako ga ne kupiš cel kilogram. Pri vsaki stvari si trgovec zaračuna in se opravičuje, da mora od daleč pripeljati. En sežen razžaganih bukovih drv stane v mestu 300 din. V tretjem draginjskem razredu moraš dati za nerazžagan seženj (4 m³) 400 din. Prav tako je s premogom. 1000 kg trboveljskega premoga dobiš v mestu za 420 dinarjev. Na deželi te stane ista količina lignita (ki je 60 % slabši od trboveljskega) 450 din, pa še sam si ga moraš zvoziti domov. Seveda ga trgovec dobi po 18 par kg, toda on hoče in mora zaslužiti, da lahko živi. Kaj pa mi? Ali mi učitelji na deželi nimamo pravice živeti? Če živiš v mestu in zbolíš, greš k zdravniku ali pa ga pokličes domov. Zdravnik ti zaračuna 100 din in s tem si opravi. Kaj na v tretjem draginjskem razredu, kjer je malokje kak zdravnik? Če si oddaljen 20 km od železnice (to je namreč malo), boš plačal:

za prevoz vozniku	200 din
za vlak do mesta	60 din
za zdravnika	100 din
če nisi čisto proč, boš	
kaj jedel; stalo te bo	50 din
Naenkrat te stane zdravnik	450 din

Preračunaj si zdaj, koliko ti ostane od mesečne plače, ki jo dobiš v tretjem draginjskem razredu. Plačati moraš hrano in obroke, ki so vsak mesec neizbežni, od kar smo stopili v službo. Če daš nekaj za časopis in knjige (sicer so to učiteljske kaprice, kakor nekateri menijo, toda prepotrebne), boš videl, da imaš lahko plačo prvega draginjskega razreda, pa ti ostane še vedno le prazen žep.

Iz tega sklepam, da tretji draginjski razred ni Indija Koromandija, kjer se živi napol zastoj. V tem razredu je življenje od dne do dne težje. Trgovci navijajo cene po mili volji, ker ni prave kontrole. Izrabljajo evropski kaos, govorijo stalno o vojni, samo da nič ne razmišljaš, ko plačuješ dan za dnem dražje ene in iste predmete.

Tretji draginjski razred je dražji od ostalih, saj mora vsakdo razumeti, da bo kosilo v gorah, kjer ni dobrih cest niti prevoznih sredstev, dražje kot pa v mestu, kjer imaš pri roki mesarijo in trgovino.

Tretji draginjski razred naj izgine. Draginjske doklade naj se izenačijo z ostalimi kraji. S tem pa ni rečeno, da imajo ostali draginjski razredi dovoljne prejemke. Ne. Vsem skupaj nam dajte vsaj toliko, kolikor je potrebno za življenje, ki ga mora učitelj živeti.

K.

Dosebina:

Vprašanje naše meje.

Za boljši položaj državnih uslužbencev.

Tretji draginjski razred.

O učiteljski izobrazbi.

Kmetijski pouk na ljudskih šolah.

Pisma s podeželja.

Dvema zaslužnima obmejnima borcev v slovo.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ. — Še nekaj vesti iz vardarske banovine.

LISTEK: Admiral Graf von Spee.

Splošne vesti. — Mladinska matica. — Kaj vse pišejo. — Stanovska organizacija JUU. — Učiteljski pravnik. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.

O učiteljski izobrazbi

Načelno stališče k resoluciji „Kmetijske zbornice“

Zakon o učiteljskih določa naslednje: Učiteljska služba za strokovno izobraževanje učiteljev ljudskih šol.

Svoj namen dosežajo takole:

1. dajo pripravnikom korenito občo in strokovno (pedagoško) izobrazbo;
2. izobražajo jih v duhu državnega narodnega edinstva in verske strpljivosti;
3. vadijo in navajajo jih še v šoli za nacionalno, prosvetno in kulturno misijo med prebivalstvom, zlasti na kmetih.

Ljudskošolski učitelji so prvi nosilci ljudske prosvete. Oni uvajajo mladino v svet knjige, svet duha in preko mladine tudi odrasle.

Tako moramo priznati med vsemi stanovi učiteljskega prvo mesto pri oblikovanju narodove duše in zato je učiteljske za celotno narodno prosveto in duhovno usmerjenost ljudstva najvažnejše izmed vseh šol.

Tega se je zakonodavec zavedal in je tudi hotel preko učiteljske in učiteljske širiti ljudsko prosveto in v njo narodno in državljansko zavest v narod.

Učitelj naj dela za vse ljudske sloje, za ves narod, za državo.

Iz globoke zakoreninjenosti v domačo grudo naj raste preko ozkih pokrajinskih mej do ponosnega Slovenca, zavednega in poštenega Jugoslavana in pravega človeka.

Ker se oglašajo kritiki o splošni izobrazbi učiteljske in o uspehih sedanje vzgoje na učiteljskih, moramo ugotoviti, v koliko so negativne, oziroma pozitivne ocene utemeljene.

Ako ocenimo, kako se je izkazal učni in vzgojni smoter učiteljske v teku zadnjih desetih let, odkar je v veljavi, opazimo naslednje: Splošna izobrazba učiteljskega naraščaja je sedaj vsaj v glavnem ista kot na srednjih šolah, t. j. na realnih gimnazijah. Učni načrt za narodni jezik, narodno zgodovino in zemljepisje je za učiteljske isti kot za gimnazije. Klasične gimnazije imajo v splošnem obširnejši učni načrt v klasičnih jezikih, realne gimnazije in realke v tujih jezikih in v matematiki, zato pa ima učiteljske več glasbe in še vso strokovno izobrazbo, t. j. dušeslovje, obče vzgojslovje in šolsko delo s posebno metodiko.

Učni načrt je tako obširen, da težko preda mladina vso snov; posebno ker ima v zadnjih dveh razredih tedensko po 44 ur pouka ali dnevno najmanj 7 ur sedenja v šoli. Doma mora dijak delati naloge in se učiti dnevno najmanj 3 ure ali skupaj delati doma in v šoli najmanj 10 na dan. Iz tega sledi, da je nemogoče dodati še katero uro kateremu koli predmetu, kakor so to nekateri zahtevali.

Gotovo je, da bi učitelj potreboval več znanja iz vseh gospodarskih panog, ki so važne za življenje našega ljudstva, toda vsaka gospodarska panoga zahteva obsežnejšega študija, ki ga ni mogoče vrniti v tako že preobremenjeni učni načrt za učiteljske, ker ga kratko malo učenci ne zmorejo. Za posebne gospodarske stroke so: kmetijske, mlekarke, gozdarske, rudarske, trgovske šole itd., torej bi moral učitelj predelati vsaj v glavnem vso učno snov, ki se poučuje na vseh teh šolah, da bi smel poučevati v kraju, kjer se prebivalci bavijo s temi gospodarskimi panogami. Tega ne more zahtevati noben pameten človek.

Ne strokovno znanje iz poedinih gospodarskih panog, nego celotni način gospodarskega mišljenja in prirodnega gledanja na vse življenjske pojave je treba privzgojiti našemu učiteljskemu naraščaju in prav tako vsej študirajoči mladini.

Naša mladina, ki zapušča srednje šole, bore malo pozna življenje našega ljudstva, veliko

manj kot življenje Starih Grkov ali Rimljanov. Nekaj splošnih fraz o bogastvu naše zemlje; o dobrem našem narodu, o sovražnikih našega naroda, ki pa so baje samo za mejami, to je vse; a še to bolj z literarnega stališča kot s stvarnih vidikov. Ker se bojimo na glas povedati, da smo gospodarsko izkoriščani in zaslužnjeni po tujcih na lastni zemlji.

Na vsaki stopnji od ljudske šole do vseučilišča bi morali jasno pokazati mladini vso težino življenjskega boja, ki ga vodi naš narod za svoj obstanek.

Vsak dijak mora začutiti odgovornost za vse ljudsko delo. Čas je že, da tudi mi vzbudimo našo srednješolsko mladino iz lagodnega načina življenja, ker si misli, da je šola za njo breme, ki so ga ji naložili sitni učitelji in profesorji za pokoro. Ne ve pa, da stane državo, banovino, občino in druge ustanove šolanje vsakega učenca ljudskih šol na leto 622 din, šolanje vsakega učenca na meščanskih šolah 968 din in vsakega učenca na srednjih šolah 1247 din, na univerzi pa celo 6466 din, ki jih morajo kmet, delavec in obrtnik s trdim delom prislužiti.

Ako učenec ne dovrši razreda z uspehom, ni izgubljen samo denar, ki so ga izdali starši za vzdrževanje otroka, temveč tudi toliko narodnega premoženja.

Na višjih srednjih šolah, posebno pa na učiteljskih, bi morala mladina spoznati vse važnejše gonilne sile vsega duhovnega in gospodarskega življenja, smeri, v katerih se gospodarstvo razvija, da bo pozneje lahko ljudstvu pokazala pot v nove načine in oblike gospodarstva in nove načine dela.

Podrobnega poznavanja poedinih gospodarskih strok ne more dati srednja šola, ker je obča izobraževalnica, učiteljske pa tudi ne, ker je strokovno učilišče, ki komaj nudi zadostno izobrazbo za izvrševanje učiteljskega poklica.

Priznamo, da je potrebna posebna izobrazba za učitelja, ki vzgaja kmečkega, delavskega, trgovskega otroka itd., ker mora otroka približati poklicu, ki ga vrši oče, oziroma vsa rodbina, ali vsaj odtujiti mu ga ne sme.

Posebno izobrazbo iz poedinih panog gospodarstva pa ne moremo in ne smemo združiti s strokovno učiteljsko izobrazbo, temveč bi bil za to primeren čas, ko je učitelj že v službi v določenem kraju in začeti sam potrebo za ozirom na krajevne razmere, da izpopolni svoje znanje iz enega ali drugega gospodarskega področja. Tudi starejše učiteljstvo je obiskovalo kmetijske, gospodinjke, vinarske, sadjarske, trgovske in druge tečaje in si pridobilo to znanje v korist ljudstva. Prosvetna uprava naj s podporami za tečaje in potem za posebne uspehe pri praktičnem delu z nagradami podpira učiteljstvo, da se bo tečaje v čim večjem številu udeleževalo.

Tako bi se izpopolnila splošna učiteljska izobrazba z znanjem, ki je potrebno za pomoč ljudstvu pri njegovem življenjskem boju in bi se vsak učitelj posvetil tistemu delu, za katero ima veselje. Siliti človeka k delu, za katero nima veselja ne izobrazbe, je prazen trud.

Tudi dvoletne pedagoške akademije, ki naj bi jih ustanovili namesto dosedanjih učiteljskih, v katerih naj bi se pripravljali za učiteljski poklic tisti dijaki, ki so dovršili srednje šole, ne bodo mogle dat razen učiteljske strokovne izobrazbe nobene posebne izobrazbe v gospodarstvu.

Vsaka šola pa bi morala gojiti razumevanje in čut za povezanost vsega gospodarskega življenja pri našem ljudstvu in v državi, da

se s tem budi čut narodne in državne skupnosti. Morda se to vrši še najbolj na učiteljskih.

Ni toliko neznanje iz strokovnih gospodarskih znanosti vzrok, da ljudstvo nima zupanja ne v učitelje ne v drugo izobraženstvo, temveč je razlog najbrž v naslednjem:

Sodobna pedagogika zahteva strnjen pouk, t. j. raziskovanje pojave samega z vseh vidikov brez ozira, kateri učni predmet je ravno na vrsti. Zaradi znanstvene poglobitve kompleksni pouk na srednji šoli ni mogoč, vendar bi bilo primerno, da ima en učitelj ali profesor čim več predmetov v enem razredu, da vsaj za tiste predmete, ki jih poučuje, ustvari neko notranjo vez.

V profesorjevi duševnosti bi morali biti jasni vsi znanstveni pogledi na prirodne in življenjske pojave, o katerih razpravlja z dijaki v šoli, toda mladina naj jih opazuje kot celoto in šele nato analizira, ker je edino to prirodni organski način pouka.

Na učiteljske prihaja mladina s srednjih šol in prinese od tam že ustaljen način dela in mišljenja. Zato bi moralo prav učiteljske navajati mladino na samostojno opazovanje in izvrševanje analize, posebno pa sinteze v mišljenju, ker v ljudski šoli mora obravnavati pojave v njih celoti.

Največje brezno med izobraženstvom in ljudstvom pa je ustvarila srednja šola s tem, da je v mladini vedno gojila čut, da bodo sol naroda, duhovni voditelji, ki so že samo s tem, ker so dovršili šolo, dobili pravico, tiritati od države, t. j. od naroda, da jih plača

Kmetijski pouk na ljudskih šolah

Načelno stališče k resoluciji „Kmetijske zbornice“

Slovenski tisk vseh vrst: stanovski, gospodarski in politični, je neštetočkrat obravnaval vprašanje naše ljudske šole. Vsi so složni v naziranjih, da šola v današnji obliki ne ustreza sodobnim zahtevam. Odklonilo stališče do današnje ljudske šole so zavzeli tudi gospodarski krogi, predvsem tisti, ki se zavzemajo za spopolnitev strokovne izobrazbe kmečkega stanu. V političnem časopisju bi lahko zasledili le ideološko borbo, ki se je doslej sukala okoli nacionalnega vprašanja o slovenstvu in jugoslovanstvu. Drugi odtenek ideološke borbe pa je tvorilo vprašanje verske in laične morale. Le malo je bilo razprav, ki bi poleg negativne ocene prešle v konkretno oblikovanje bodočega slovenskega ljudskega šolstva. Tudi naš tisk je priobčil mnogo člankov, ki so osvetljevali stanje današnje šole sredi razrvanih gospodarskih in socialnih razmer. Pri tem pa moramo poudariti, da nismo bili le navadni časopisni poročevalci, ampak smo dajali vedno konkretne predloge, kako bi se dali odpraviti nedostaki današnje šole. Še več, učiteljstvo je danes edino, ki more vsak čas nastopiti s reformnim predlogom. Pri svojem delu smo neprestano opozarjali, da je treba iskati vzroke za neskladnost med šolo in življenjem v splošnih razmerah sedanosti ter smo odbijali neosnovane napade na učiteljstvo. Posebe pa še moramo poudariti, da izhajajo naši predlogi iz znanstvenih vidikov, dočim so razne kritike o slovenski šoli premnogokrat plod strankarskih interesov slovenskih političnih skupin. Našim predlogom tvorijo osnovo znanstveni izsledki politične ekonomije, sociologije in pedagogike. S temi znanstvenimi snajamo v kompleks gospodarstvo, družbo in otroka.

Do gospodarstva smo zavzeli svoje stališče. Opozarjamo na članek »Gospodarstvo in učitelj« v »Učiteljskem tovarišu« št. 7., z dne 21. septembra 1939., kjer opozarja pisec

in jim da primerne službe. Bile so med dijaki res mnoge izjeme, ki so se poprijeli vsakega dela v času brezposelnosti, toda prav tako jih je mnogo trkalo na svoja izpričevala in čakalo doma, kdaj dobe službe, za katere so se pripravljali. Prav taki so se navzeli voditeljskih manir in se z njimi pri ljudstvu osovražili, ker ljudstvo ne potrebuje takih voditeljev, temveč resnih delavcev, ki znajo prijeti za vsako delo tam, kjer je treba brezplačno pomagati. Vsak izobraženec, ki pride med ljudstvo, mora s svojim delom pokazati, da je sposoben za vodstvo, in ljudstvo mu bo samo priznalo zasluge, ki jih ima. Naročenih in vsiljenih voditeljev ljudstvo ne potrebuje.

Ravno v tem greši naša srednja šola glede vzgoje mladine in zato bo moralo učiteljske prav na to stran vzgoje polagati največjo važnost, ker znanje za razne panoge gospodarstva si lahko vsak skrben učitelj pridobi z zasebnim študijem ali v tečajih, način mišljenja, čut za ocenjevanje in za razumevanje vseh pojavov in čut dolžnosti dela za narod in državo pa mu mora privzgojiti šola.

V sedanjem sistemu šolstva je še učiteljske s svojim programom najbližje ljudskim potrebam, toda poleg učne snovi je ravno duhovna usmerjenost učiteljskega naraščaja važna za uspeh pri poznejšem šolskem in izvenšolskem delu.

Ker ni pričakovati globljih izprememb v našem šolstvu, ne v organizatornem, ne v pedagoškem pogledu, je treba ohraniti izpopolniti učiteljske, da bodo vršila svojo važno in težko nalogo v korist naroda in učiteljstva.

članka Vladko Majhen, kako je treba gledati na vzroke gospodarske neurejenosti. Isto je obnovil še enkrat v letošnji 1.-2. številki »Popotnika« v članku »Učitelj vaše šole«. Poleg pravilnega gledanja na gospodarske probleme pa je tudi točno opredelil naše gledanje na učiteljsko izobrazbo. V istem »Popotniku« je Jos. Dolgan označil odnos, ki bi ga morala imeti ljudska šola do kmečkega življenja. Dolganov članek »Kmečko življenje in vaška šola« vsebuje tako utemeljena dognanja, da jih lahko posplošimo kot stališče organizacije. Svoje stališče do vzdrževanja šolstva smo zavzeli v »Učiteljskem tovarišu«, št. 21., z dne 4. januarja 1940. Danes pa hočemo prikazati svoje stališče do kmetijskega pouka v ljudskih šolah ter bomo s tem odgovorili na resolucijo Kmetijske zbornice, in to na njene naslednje zahteve:

»Ministrstvo prosvete se naproša, da čim prej dopolni učni načrt za učiteljske šole v tem smislu, da potroji število ur, določenih za pouk kmetijstva na moških učiteljskih šolah in da uvede ta pouk tudi v ženske učiteljske šole, ker ima pri dosedanjih ureditvi tega pouka moško učiteljstvo sploh, zlasti pa še ono, ki prihaja iz nekmečkih družin, mnogo prenamajno znanje za količjak uspešen kmetijski pouk v ljudskih šolah, ki ga v znatni meri predvideva zakon o ljudskih šolah in učni načrt, a žensko učno osebo pa sploh nobenega, zaradi česar zlasti na nižje organiziranih šolah, kjer večkrat sploh ni moškega učiteljstva, ta pouk skoraj odpade. Pouk teh predmetov na učiteljskih šolah mora biti seveda v rokah kmetijskih strokovnjakov, oziroma višjih gospodarskih učiteljev.

Kraljevska banska uprava se naproša, da strogo poskrbi za izvajanje zakonskih določil glede kmetijskega pouka na ljudskih šolah, ker tega sedaj deloma sploh ni, deloma pa v popolnoma nezadostni meri. Enako naj

M. Nagajka:

Admiral Graf von Spee

Bil je Martin Martinčič možak vam, to vam zagotavljam. Spodobno in pobožno se je pripravljaval za pouk, pretehtal je vse odloke in navodila in je šel po zlati sredi, da je bilo ustrezno napredku in postavam. Včasih ga je sicer potegnilo življenje v svoj vrvež, pa je bil še dokaj odločen in se je znal rešiti nevarnih vsakdanjosti in je rad z ostrim zamahom presekaval vse delo in spravil težki voz spet na pravo pot. Tako je teklo leto za letom in zmeraj je tožil, da se godi v svetu nekaj skrivnostnega, česar ne doume več in da ni več pravega reda.

V zimskem večeru je pretehtal znova vse možnosti za naslednji dan. Da, zima je prišla, vsekakor bo treba postaviti to v sredo pouka. Tako prijetno belo je bilo po polju in breg pred šolo se je kar bleščal v soncu. In navdušen je našel koncentracijo in doživljaj in sedel za mizo. Lepo je začel pisati, včasih z okroglo, včasih z navadno pisavo, sem in tja je kaj podčrtal in tudi pripravljalni zvezek je uredil. Po nekaj urah zvestega dela je bilo popisanih par strani, zadovoljno se je dvignil in zdelo se mu je, da pripravi ni mogoče oporekati. Vse pojde kot namazano, človek bi si le želel, da pride na tak dan tudi kak nadzornik. Zima na kmetih — ali ne bo to lepa obravnava? Vsi oddelki bodo zadovoljni, zadovoljeno bo vsem o domačnosti, koncentraciji, sodobnosti, celo nekaj strnjeni pouk bo vmes in poleg tega, kar je glavno, dnevnik in tednik bosta vzorno spisana.

V jutru je od nekdaj plala rahla meglica, nekoliko se je zamudil in moral je hiteti. Pred šolo je čul otroke, starejše fantiče. Stali so z razprostrtimi rokami na pragu in kričali:

»Ladja Admiral Graf von Spee se je potopila!«

Mlajši so hukali v prezeble roke in ponavljali:

»Admiral grof Špe je utonil!«

In nastajale so gručice in nekateri so pripovedovali in so pravili o križarkah, o tonaži, o Braziliji in Argentini in bogsigavedi o čem še. Martin Martinčič je nekaj časa prisluškoval, nato je zamahnil z roko in začel premišljavati o svoji enoti. Da, jutro je tako prijetno in kar lahko bo začeti. Izbral je besede in ko je stopil v razred, je začel:

»Danes pa ni posebno mrzlo,« je dejal.

»Nak!« so dejali fantiči. »Ampak Admiral Špe se je potopil.«

»Že dolgo nismo imeli tako priprave zime,« je preslišal Martin.

»Sedemnajst ur so se bojevali,« je planil drugi.

»Ti si včeraj prosil, da bi ostal doma, da pojdete v gozd po drva, Janezek. Ali si šel z očetom po drva?« je iskal Martinčič.

»Šel, šel in oče so mi pravili, kje je Brazilija. In zjutraj mi je Adamčev Nacek povedal, kako so šli sami pod vodo!«

Učitelj Martinčič si je obrisal čelo.

»Da, sedemnajst ur nič posebnega, potem pa kar naenkrat čim-bum in jih je razneslo. Sami so se. Jaz bi se že ne.«

»Ampak zaradi zime govorimo,« se je razhudil učitelj, »zaradi zime. Ali ni letos huda zima? Kako se vam to zdi?«

Za trenutek je nastala tišina. Sto oči se je obrnilo v učitelja. Potem se je nenadoma oglasila mala deklica:

»Mrtvih pa le ni bilo!«

»Mir! Sedaj govorimo o zimi!« je zakričal učitelj.

Vsi so utihnili, učitelj je pa nemoteno govoril. Da, tako prijetna je zima. Ponekod pa nimajo drv in morajo ponje. Na primer Janezek, ki je bil še včeraj v gozdu. In potem so računali. Vozniki so vozili drva iz gozda, koliko so bila drva vredna, ali bi se bolj splačalo kupiti jih kar povprek ali na metre. Misli so se pa ves čas sukale nekje po Atlantiku in pod klopmi je romala podoba velike ladje. Računali so in množili in ves čas je bila lepa tišina.

»Hvala Bogu,« je pomislil učitelj Martinčič, »prevladal sem začetne težkoče in vse je v redu. Tudi v dnevniku imam vse lepo načrtano. Zdaj pa dalje.«

In vprašal je, če bi znal kdo sam postaviti primerno nalogo.

Več rok je sunilo kvišku.

»No, Andrej!«

»Ladja preplava vsako uro pet in štirideset kilometrov, koliko v sedemnajstih urah?«

»Saj so šli hitreje!« se je oglasil drugi.

»Jaz bom drugačno!« je kričal tretji.

Učitelj Martinčič je preklel Admirala von Speja in sam zastavil nalogo...

Potem so brali. Nič posebnega, vsakdanjo zimsko stvar. Otroci so brali spodobno in enakomerno, ne slabo, tudi ne dobro. Tista megla, ki se je na sončnem bregu že davno dvignila, je počasi zlezla v razred, prepajala s svojo zaspanostjo klop za klopjo in legla v obraze. Martin Martinčič je opazil, kaj se godi, stopil je od dečka do dečka. Bele strani v knjigi so bile porisane, vsepovsod široko morje, pol ladje še moli iz vode in vsepovsod se kadi. Nevoljen je ukazal zapreti knjige.

»Čakajte, brali bomo lepo zimsko pravljico!«

Obupan je stopil v pisarno po knjigo. Ko se je vrnil, je bilo pol razreda v pretepu. Sredi razreda je jok eden izmed večjih, ki so ga od vseh strani obmetavali s torbami in knjigami.

»Kaj pa je?« je zastokal Martin.

»Pravijo, da sem Admiral Špel!... je zahteval fant.

Martinčič je že drugič in tretjič preklel vojno in admirala Speja. Poskusil je brati, nekaj časa je bil mir in se je razveselil, da mu bo končno le uspelo.

Ob odmoru jih je spustil pred šolo. Vse se je zapodilo na breg in takoj so napravili fronto. Martinčič je nekaj časa gledal skozi okno in se obotavljal. Vse se je spravilo na največjega, od vseh strani so ga obmetavali s kepami, da se je ves bel umikal proti šoli. Od vseh strani je donel razposajen krik:

»Admiral Špel! Potopi se, Admiral Špel!« Fant se je obotavljal, nato je počepnil v sneg in kepe so nehale padati. Smeh in vriskanje sta napolnila breg.

Po samotni stezi se je približal pismo-noša. Počasi je stopal navkreber in se smehljaj. Učitelj Martinčič je stopil na prag. Mo-goče je kaj posebnega. Pismo-noša se je približal in takoj so ga obkolili vsi otroci. Željno so ga spremljali do praga. Martinčič je vzel časopis in nepomembno pismo. Pismo je takoj prebral in ko je končal, je videl, da čakajo otroci okoli njega.

»Kaj bi pa radi?« je pogledal na uro.

»Admiral fon Špe...« so rekli večji počasi.

Ozrl se je po mladih obrazih, nato se je udobrovoljil:

»Bomo pa nekoliko prebrali, če boste potem dali mir!«

»Bomo!« so zahrumeli v učilnico.

Učitelj Martinčič je vzdihnil in se počasi odpravil za njimi. Bral je iz časopisa, čudna tišina je napolnila sobo, sto oči je strmelo vanj, usta so se odprla. Bral je sam, poklical je še otroke, da so brali in na koncu se je oddahnil.

»To je zdaj vse,« je rekel.

Nekaj časa je bilo vse tiho, nato se je oglasil nekdo izmed večjih:

»Pa kako je s to Brazilijo in Argentinijo? Ali sta tudi nevtralni? Čemu so se pa šli tja bojevati?«

Martinčič je še enkrat pogledal na uro, nato je vzel zemljevid polut in so se zbrali okoli njega. Potovali so po Ameriki in po Evropi, govorili o ladjah in o izvozu, tudi računali so in o petroleju in bencinu so se menili in kmalu je zazvonilo polodne.

Ko je Martinčič spustil otroke, je potegnul iz miznice dnevnik, še enkrat milo vzdihnil in iztrgal lepo popisano stran.

»Zdaj bo treba vsekakor drugače...«

Taka je zdaj zima na kmetih...

poskrbi, da bodo tudi šolski vrtovi služili res učnim namenom.«

Citirane zahteve zadevajo učitelja dvakrat:

1. pri obrazovalnem procesu in pripravljanju na učiteljski poklic na učiteljski šoli;

2. pa pri njegovem delu v ljudski šoli.

Ker smo svoje mnenje o učiteljski izobrazbi že izpovedali v »Popotniku«, ga na tem mestu ne bomo ponavljali. Podčrtamo samo, da se ne skladamo s pojmovanjem Kmetijske zbornice, da bi se morala nova učiteljska izobrazba usmeriti v kmetijsko strokovno smer.

Na tem mestu moramo poudariti, da postavlja Kmetijska zbornica kmetijstvu le enostrani pojem, ker podčrtava kmetijski pouk kot tehnično stroko. Nasproti takemu enostranskemu pojmovanju postavljamo svoje dvostransko pojmovanje ter razlikujemo pri kmetijstvu **kmečko kulturo** od **kmetijske tehnologije**. Prav radi tega pojmovanja pa se nujno razdvajamo v vprašanju, v koliko moremo kmetijski pouk uveljaviti v ljudskih šolah.

Kmečko kulturo lahko razdelimo v tri panoge:

V **umetnostni del**, v katerem se nam kaže kmet kot socialno bitje, ki išče povezanosti s sočlovekom, z živaljo, z rastlino in z zemljo. To se najlepše odraža v njegovi materialni kulturi, ko nastopa kot graditelj svojega doma, in v duhovni kulturi, ko daje vidnega izraza svojemu notranjemu razpoloženju v rekah, govorih, petju, šegah in navadah.

Drugi del kmečke kulture obsega kmetovo vrednotenje lastnega stanu v družbenem sklopu; ob nepravilni vzgoji ali gospodarskem neuspevanju se lahko vrši na tem mestu podcenjevanje ali preceenjevanje kmečkega stanu in dela; na pravilni stopnji razvoja pa se kmet zaveda svoje **enakopravnosti** z ostalimi stanovi.

V tretji del kmečke kulture štejemo njegovo znanstveno kmetovanje, t. j., v koliko se zaveda pri svojem delu prirodnih in bioloških zakonov in jim skuša ustreči, kakor tudi, v koliko pozna zakone politične ekonomije, po katerih mora nujno uravnavati svoje delo, posebno še, ko postaja iz proizvajalca vnovčevalce proizvodov.

Ves kulturni del kmetijstva temelji na **razumevanju dela**.

Kmetijska tehnologija se naslanja na izsledke prirodznanskih zakonitosti, obsega pa vedno vprašanje načina in sredstev dela. Sem spadajo delovni procesi oranja, setve, žetve, cepljenja, škropljenja, shranjevanja sadžev itd., itd.

Tehnologija sloni na **spretnosti in ročnosti**.

Preden določimo, kaj bi od kmetijstva spadalo v okvir ljudske šole, moramo vedeti, katero nalogo opravlja ljudska šola v obrazovalnem sistemu določenega šolstva.

V vsakem šolstvu pomenja ljudsko šolstvo vedno temeljno izobrazbo, ki mora biti toliko, da zadostuje za praktično gibanje v vsakdanjem življenju. Po občini izobrazbi, ki jo daje ljudske šole, se navadno ocenjuje splošna kulturna raven kakega naroda ali države, zato ji je navadno tudi pritikalno ime državne in narodne šole. Izraz osnovna šola pa jasno označuje začetek, da torej ne pomenja neke dovršenosti, ampak terja še nadaljevanje in spopolnjevanje.

Če bi pogledali na ljudsko šolo še s stališča stanov, ki v svoji povezanosti tvorijo družbo, potem bi morali reči, da mora dajati ljudska šola tisto osnovno in občo naobrazbo, ki je prav tako potrebna kmetu, kakor delavcu, obrtniku ali komur koli.

Na tem mestu moramo še poudariti, da strogo ločimo ljudsko šolo kot občo izobrazbeno delo s svojim lastnim, **enotnim** oblikovalnim delom za ves narod, od strokovnih šol, ki pomenjajo diferenciacijo družbe in izpolnjevanje posameznih stanov v njihovi lastni smeri dela. Tako se drži ljudske šole kot enotne izobrazbenice vedno princip izravnavanja socialnih razlik, dočim dela strokovno šolstvo za individualistični stanovski podvig. Tudi tega sestavljenci resolucije niso ločili, ker so glavne zahteve o strokovni usposobljenosti postavili v ljudsko šolo, torej v občo izobrazbenico, dočim so se pri razširjenju strokovnega šolstva omejili samo na zahtevo po ustanovitvi ene srednje kmetijske šole v Sloveniji. Prav na tem mestu bi bila umestna zahtevo po razširitvi kmetijskega šolstva, ki bi ustrezala številni moči kmečkega stanu.

Na osnovi naloge, ki jo ima ljudska šola, lahko sedaj opredelimo, da spada v okvir ljudske šole le **kulturni** del kmetijstva, pri katerem pa lahko polagamo veliko važnost kmetijstvem prirodznanstvu.

Ker temelji sodobno obrazovanje na principih domorodnosti in nazornosti, je jasno, da bo morala vaška šola zajemati obrazovalne prvine iz okolja, ki je v slovenski vasi pretežno kmečko. V program ljudske šole lahko torej vključimo na eni strani opazovanje in pojmovanje kmečkega življenja pri nas in na tujem; na drugi strani pa iščemo smotnost kmečkega dela s poglobljanjem v prirodznanstvo, ki je najvažnejša veda za kmeta. Tako ustvarjamo pri občini izobrazbi temelje za družbeno ali socialno gledanje na kmečki stan, ko se sočasno trudimo, da bi dali kmetstvem delu znanstveno obelježe s študijem prirodznanstva.

Kmetijska tehnologija pa spada v strokovno šolo.

To stališče pa ne velja samo za kmetijstvo, ampak v enaki meri tudi za obrtništvo, delavstvo in druge poklice, kjer moramo razlikovati občini kulturni del od strokovno-tehničnega. Pri drugih stanovih se take zahteve tudi več ne postavljajo, ker je diferenciacija med občo in strokovno izobrazbo izvedena v večji meri. Pri kmetijstvu pa je to še premalo razvito, saj število strokovnih šol zdaleka ne ustreza moči kmečkega stanu.

Naše stališče do kmetijskega pouka in obče izobrazbe podpirajo še pedagoški vidiki. Obče izobraževanje najde svojo utemeljitev v psihološki pripravljenosti ljudskošolskega otroka, ki ga v dobi do štirinajstih let nad vse zanima: kakšen je širni svet, kako žive ljudje na raznih koncih zemlje, in kako se je boril človek s prirodnimi silami, da je dosegel današnje stopnjo razvoja. Otroka ni moči strokovno usmeriti vse dotlej, dokler se ni razgledal po svetu in družbi ter se prostovoljno odločil, da se bo posvetil določeni funkciji v družbi. Danes so pedagogi mnenja, da se ne more otrok pravilno odločiti za poklic niti po dovršeni ljudski šoli, ampak je treba počakati do osemnajstega leta. Vse dotlej naj bo mladostnik podvržen splošni ali občini izobrazbi v ljudski šoli, kjer naj spoznava nujnost družbene povezanosti in skladnosti, v kateri je delo cestnega pometaja prav tako važno in upoštevano kakor znanstveno delo učenjaka.

Pri vseh narodih opazujemo danes težnjo, da se obča izobrazba podaljša, ker hočejo dati doraščajoči mladini priliko, da se razgleda in šele nato odloči za svoje življenjsko delo. V resoluciji Kmetijske zbornice pa najdemo prav za prav nasprotno težnjo, ki potiska strokovno naobrazbo **navzdol v območje obče izobrazbe**. Sestavljenci resolucije torej niso visoko cenili kmetijske izobrazbe, ali ji vsaj niso prisodili temeljitosti, če predvidevajo, da lahko nastopi že v otroški dobi. To je tudi edinstven primer, da se strokovna izobrazba tako malo ceni. Ostali stanovi: obrtniški in trgovski, katerim bi moral biti enako doraščati tudi kmet, zahtevajo danes temeljito občo izobrazbo, saj se povsod priključujejo osemletni občini izobrazbeni dobi obveznega šolanja v ljudski šoli, in šele na

A. P.:

Pisma s podeželja

III.

Značilna slovenska bolezen — recte bolezen našega malomeščanstva — je društvovanje. Društvovanje je namreč pojav, ko neki določeni posamezniki ustanavljajo društvo na društvo, da bi reševali narod, delali za njegov blagor in širili kulturo in prosveto, pa ostanejo s svojim »poslanstvom« med štirimi stenami domače vaške ali trške ali malomeščanske gostilne in so naposled le samemu sebi v nadlego, ne da bi izpolnili trohice svojega »poslanstva«. Ne glede na dejstvo, da je naš politični razkroj za narod vse čase sem usoden, kar vidimo iz vsakodnevnega življenja, in da se je naše društvovanje po svojem raznolikem svetovnem nazoru vpregalo v ta ali oni politični voz, društvovanje niti v malem ni igralo takšne vloge, kakor so predpisovala bombastična pravila. Kajpak, vsaka pravila so najlepša, in niti konkurenca nima lepših. Toda nič ni pomagano, ako ostane vse na potrpežljivem papirju.

Kar se tiče nacionalne (v tem pogledu narodne) vzgoje širših plasti podeželskega ljudstva, imamo ravno za dvajsetletnico naše svobode značilne vzglede narodne zavednosti, ki se je izkazovala v masah. Seveda, narod je bil vso dolgo dobo prepuščen samemu sebi, vaška ali trška gospoda, ki slovi še vedno kot »jara gospoda«, je živel svoje birtovsko življenje. Medtem, ko je kmetski človek tlačnil svoji zemlji, birtom in svojemu bližnjemu, garajoč dostikrat slabo hranjen tudi po osemnajst ur dnevno, je jara gospoda politizirala, često se držeč recepta, tiskati voz tistemu, ki je bil trenutno na krmilu. Nemškutarstvo slovenskih večjih naselij je bilo dični cvet birtovske gospode, ki je pozidala v slovenskem podeželju marsikatero nemško šolo. Po vojni so se nemškutarji spreobrili v najhujše nacionaliste, seveda jugoslovanske. Tako se je moglo in moralo zgoditi, da je mnogokje postal bivši nemškutar »zastopnik« slovenskega kmetskega naroda v občinskem odboru ali na županskem stolcu, dasi je bil v ljudstvu nemalo osovražen. Razmere, katerih se je slučajno poslužila dnevna politika, so mnogokje v podeželju ustvarile boj na nož, mnogokje pa skrajno zagrenjenost in odpor — to resnico je treba izraziti — odpor proti državi! In kako instinktivno je ljudstvo sovražilo te svoje »župane« in slične »zastopnike«, ko je marsikateri v dobi težke zunanjepolitične krize zopet začel pridno nemškutariti, a da pokaže svojo pravo dlako, pridno nosil bele nogavice. ... Drugi, narodno zavedni nacionalni element, je spregledal, marsikoga je postalo sram in groza. Toda, so se izgovarjali politiki, to je taktika. Idealistom pa je se pričelo gabiti in posebno mladina si ni mogla kaj, da ne bi čez vse skupaj krepko pljunila!

Bila je doba, ko posebno v podeželju nismo imeli mnogo društev. Potem pa, bilo je nekega leta, so vsi vprek začeli postajati nezasišeno agilni in so jih ustanovili, da je postalo življenje pretesno. Nekako v istem času, ko je tu in tam proti volji ljudstva in učitelja kak bivši nemškutar sedel na slovenski županski stolček, se je cvet društvovanja v slovenski domovini bohotno razrastel in bilo je po starem pregovoru veliko grmenja. Po številu društev, ki so prepletla podeželske trge in večje vasi in naselja, bi morala postati naša domovina prva dežela na svetu. Izgledalo je, da smo prekvasil narod in slednjo gorsko vas z nacionalno idejo in s te vrste kulturo. Če bi po številu društev merili kulturo, bi morali biti Slovenci najkulturnejši narod na svetu. Toda — — — kakšna pa je prav za prav resnica? Le prestejmo! Podeželski trg ali večje vaško naselje šteje poleg birtov še peščico slabo plačanih uradnikov in sličnih nameščencev. Birti imajo denar, nameščenci pa idealizem. Najprej so ustanovili društvo A. Eden birtov je predsednik, eden

to gradijo lastno strokovno šolstvo. Z enakim stališčem se bo moral sprijazniti tudi kmečki stan, če bo hotel dvigniti strokovno izobrazbo na primerno znanstveno višino. Kmečki stan se lahko po pravici bori za razširitev kmetijskega strokovnega šolstva na obseg, ki bo ustrezal številni moči kmečkega stanu v primeri z ostalimi stanovi.

Za strokovno šolstvo so potrebni tudi izredni izdatki za učila. Današnja doba ne prenese niti materialnih datavev za izboljšanje občega izobraževanja. Naravnost bajne vsote za današnje prilike pa bi morali imeti, če bi hoteli naše ljudske šole izpopolniti z inventarjem za strokovni pouk. Kdor predvideva, da bi lahko na desetih arih šolskega vrta in z 200 dinarji javnega pripomočka za vzdrževanje in urejanje vrta vzgajal kmetijsko naobrazen naraščaj, ta v nedogled precenjuje skromne pogoje, morda podcenjuje kmetijstvo ali pa je nevednež. Šolski vrt je komaj eno izmed mnogih dobrih učil za prirodznanski pouk, kar pa je docela v protislovju s pojmovanjem o »mali kmetiji«.

H koncu moramo omeniti, da prihaja iz gospodarskih krogov prezgodaj kritika povojne šole. V gospodarski zagati je običala generacija, ki se je šolala v predvojni ali vojni dobi; povojna generacija se po pretežni večini še ni preizkusila, nikakor pa ne mladina, ki se vzgaja po zakonu in načrtu iz leta 1929, ki pa je doživela v resoluciji najhujšo kritiko.

Prepričani smo, da je obča izobrazbenalna raven povojne generacije neprimerno višja od predvojnega, seveda v kolikor uspehov niso zmanjšale ali ovirale gospodarske in socialne razmere, ki jih šola in učitelj ne moreta odkloniti.

slabo plačanih nameščencev tajnik, ostali nameščenci pa so hkratu odborniki in člani. Nastavijo si članarino, vršijo se seje, enkrat letno narodna veselica, kjer igrajo odločilno vlogo narodne dame, ko vrše pridno narodno delo v šotoru s prodajanjem likerja ali črne kave. Nameščenci pa so istočasno občinstvo, ki pije, je in pleše in ki ima narodno dolžnost, zapraviti toliko in toliko od ust pritrganih dinarjev. — V te in te namene so ustanovili potem še društvo B. Funkcionarji pri tem društvu so isti siromaki kakor pri društvu A. In isto je članstvo. Tako imajo v kraju morda še društvo C, pa Č, pa D, pa E itd. Povsod delujejo isti ljudje (ker drugih pač ni), grade gradove v oblake, zbirajo za zidanje domov, in kadar so otožni, jadikujejo, da noče biti ljudstva blizu. V isti čas preštevajo v mislih svoj slabi finančni položaj, zro z veliko skrbjo v bodočnost, kaj bodo jedli in kako poravnali dolgove, samemu sebi so v breme in nadlego in čakajo trenutka, ko bi vso to težo vrgli s svojih ramen.

Slovenski učitelj kot idealist hoče in mora z iskreno vero zares pomagati ljudstvu. Spoznava nesmiselnost jalovega društvovanja. Ni to pot do blagostanja naroda. Takšne društvovanje se je pred leti ocenjevalo tudi uradno kot učiteljevo izvenšolsko delo. Kar je menil zakonodajalec z izvenšolskimi tečajji za analfabete i. sl., smo pri nas — po čigavi

Dvema zaslužnima obmejnima borcema v slovo

† Cvetko Francu in Fromu Vekoslavu

Lanski gruden se je nekam kruto iznesel baš nad vrstami našega obmejnega učiteljstva, od katerega je neizprosno terjal pod grudo žrtev za žrtvijo. Padali so naši najboljši in najzaslužnejši tovariši in tovarišice v še najboljših letih tako zapored, da je to zbudilo že pozornost v ostali javnosti. Morda je usoda s to naravnost porazno umrljivostjo pripadnikov vse premalo upoštevane učiteljskega stanu hotela svarilo — dokumentarčno pokazati raznim dvomljivcem, kako življenjsko izčrpavajoč je poklic in delo učitelja — vzgojitelja!

Tako so bili iz naših vrst v kratkem časovnem presledku iztrgani: tov. Burnikova, tov. Cvetko Franc, tov. Kosi Mirko in tov. From Slavko.

Tov. Cvetko je bil kmetski sin naše lepe Prlekije — Malonedelčan, ki je bil vedno ponesen na svoje kmetsko pokoljenje, zmagoval in s ponosno ljubeznijo, rad ob vsaki priliki prijel za vsako kmetsko delo, ga visoko cenil, se čutil najsrečnejšega med kmeti — vaščani ter tako in zato bil v najpristnejšem pomenu besede pravi **narodni-kmetski učitelj in vzgojitelj**! Kako spoštovan in priljubljen je bil med narodom, je dokazalo ne le številčno sijajno spremstvo na njegovi zadnji poti, ampak še sledeči dogodek: Zastopniki ljudstva in društev iz Prlekije so se peljali na pogreb v Maribor skozi Slovenske gorice z gasilskim avtom. Ker jim je med potoma zmanjkal bencin, so dobro uro daleč šli peš in tiščali avto pred seboj, preden so blizu Maribora s težavo dobili nekoliko bencina do pokopališča! To je dokument — v čast pokojniku, pa tudi takemu narodu! Narod v Halozah, na Murskem polju, v Slov. goricah, v Prekmurju in nazadnje v mariborskem okolju in mestu ne bo pozabil, da je ondi vršil in dovršil izredno šolsko in izvenšolsko delo mož izrednih talentov, idalov in odločnosti! Kot šolski nadzornik se je ovkovečil kot graditelj in urejevalec slovenskega-jugoslovanskega narodnega šolstva v Prekmurju. Leta 1936. je bil razrešen kot šolski upravitelj v Krčevini in po več mesecih upokojen kot — učitelj! Bila mu je pa to le činovna — razrešnica, delovno mu je zamogla vsiliti šele smrt — ob delu za CMD! Veleiskren tovariš, zaveden in agilen član

krivdi, bo treba ob priliki še raziskati — zamenjali z delovanji v društvih. In tako je lahko tovariš v podeželskem mestecu ali trgu našel cele litanije funkcij pri desetih društvih ali še več, drugi, namreč hribovec in podobno, pa ni zmogel zabeležiti v službene podatke niti enega društva. Zdelo se je, da je prvi prezaslužen javni delavec, drugi pa lenuh, ki mu ni za dobro naroda. S pomočjo društev, ki so si marsikaterega učitelja sami priklicali nad glavo, so v mnogih primerih vaški birti nad učitelji izvajali znano nasilno politiko in premnogi tovariš se je tako zapletel v mreže, da je moral »po potrebi službe« — dasi društvovanje nima nikakega smisla in stika s šolskim ali izvenšolskim delom — v drugi kraj. O, kako je bila ta politika društvovanja zgrešena! In poleg vsega niti ni društvovanje ljudstva prosvetilo, tudi ga ni navezalo na šolo ali na učitelja. Pač pa je marsikaterega učitelja zaslužnijo kot hlapca vaški birtovščini, v škodo učitelja, šole in ljudstva in v zelo marsikateremu tovarišu mnogo zatega časa, ki bi ga kje drugje plodneje uporabil. Ob tej priliki bi še rad dodal — da ne bo zamere! — da pa je to ali ono društvo vsekakor zaslužno za prosvetni dvig naroda. To dejstvo pa bodi samo dokaz, da izjeme potrjujejo pravilo...

Kaj tedaj? Koliko je učiteljev, podeželskih delavcev, ki nimajo prilike »delovati« v društvih, ve pa za njih plodno delo vsaka kmetska hiša! Koliko tihega, nesebičnega dela je po malih podeželskih šolah, kjer se učitelj ali učiteljica vsa razdajeta otrokom in njih staršem! Že napor, ki ga kaže učiteljstvo za dvig vaškega šolstva, da bi tudi kmetskimi otrokom v teh malih šolah ali učilnicah zasijalo lepše sonce vzgoje in pouka, je dokaz voljnega prosvetnega in kulturnega dela učiteljstva, čeprav so ga — žal da je treba to poudariti! — ravno birti kot odločilni moške marsikje najčeseje ovirali. Toda pot je prava! Nesebično in idealno delo v šoli v stiku z družino podeželskega učenca je približalo mnogega učitelja z ljudstvom ter ustvarilo lepo harmonijo šole z domom in lep napredek v šoli. S trenutkom, ko je v učiteljevem delu napor, ustvariti iz šole življenjski organizem iz življenja za življenje, in ko dobiva ta napor svojo obliko, vemo, kje je učiteljev korak. Mnogo je težav, toda za dobo, ki bo prišla, ni noben napor pretežaven. Življenje potrjuje, da je vsa birtovščina zavirala kulturni napredek narodov in da je napredek slovenske vasi za dvajset svobodnih let nazaj enostranski in preminemal.

Kljub temu, da ni dati na vse skupaj nič, lahko smatramo društvovanje kot osebno zadevo. Ti se rad smučaš, ti rad sviraš na violino, jaz sem rad za tajnika, oni pa je priljubljen blagajnik. Lahko torej zaključimo tudi glede društvovanja: »Naj, komur je všeč, uganja ta — šport!«

P. s.: Ta ali oni tovariš je bil — največkrat se je zgodilo pač zaradi osebnih zamer pri društvovanju — premeščen po službeni potrebi. V odhodnici smo slišali potem našete številne važne družstvene funkcije. »Nastala je nenadomestljiva vrzel«, smo čitali v časopisu. Toda v resnici so morda potem društva živeljavna ravno tako kakor prej. Ako pa je premeščen učiteljska osebnost, ve povedati o njem tudi zadnji gorski hribovec: »Tako dobrega učitelja bomo težko zopet dobili! Z izgubo nas je zadela nesreča!«

JUU, neklonljiv karakter, odlični šolnik in nacionalni borec! Slava Ti!

Tov. From Vekoslav, od mladih let intimen prijatelj pok. tov. Cvetka, kateremu še bi hotel napisati posmrtno vrstico, mu je na usodni zadnji poti sledil že tekom dveh tednov. Pri zborovanju učiteljskega društva Maribor levi breg smo se 11. novembra lanskega leta ob njegovem odhodu v pokoj poslavljal od njega še kot »večno mladega« in tak je bil, odkar sem ga poznal. Bil je obmejni rojak, doma iz St. Ilja, v čigar bližino se je po treh službenih krajih povrnil in od 1. maja leta 1919, torej polnih 20 let, služboval pri Spod. Sv. Kungoti pri Mariboru. Tudi naš From ni poznal počitka, bilo ga je samo nesebično delo za deco in narod, zlasti obmejni, ki mu je pač umevno kot obmejnemu rojaku bil tesno pri srcu! Iznajdljiv in delaven ter izredno praktičen in sodoben šolnik, kakor je bil, je zaslovel v vsem našem šolstvu kot zastavitelj velikih in ročnih čitalnih in računskih stavnic, pri čemer ga niso vrgla iz ravnotežja mnoga razočaranja pri razpečevanju teh stavnic, ker nikjer, niti tukaj, ni iskal bogatije, ne časti in mu vsega tega življenje niti hotelo dati ni! Čut tovariške hvaležnosti in pietete pa zahteva od nas, da to naše pristno slovensko učilo propagiramo vsepovsod ter se tudi tako oddolžimo njegovemu spominu in sočustvovanju z njegovo težko prizadeto vdovo in deco! Pa tudi izvenšolsko se je požrtvovalno posvetil za dvig državljanske in nacionalne zavesti svojih spustujočih in ljubečih ga Kungovčanov in tam ustvaril in s svojo ženo in deco pridno gojil društevno življenje in delo. Slavko! Ko si zadnjič odhajal od mene, si rekel doma, da bom zaradi delovnih bremen za tov. Cvetkom prišel na vrsto jaz! Vem, da bi se mene na grobu in drugje, kakor zadeva ta bridka naloga zdaj mene, spominjal Ti! Daj mi, daj nam, da prevzamemo Tvojo duševno dedščino, življenjsko in delovno — kot listino Tvoje oporoke, si jo porazdelimo med svoje slabe moči, potrebni iste baš danes, da bomo služili idealom svojih mladostnih sanj in velikim potrebam bodočnosti našega naroda in domovine do poslednjega dne! Slava Ti!

V. Mirko.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Še nekaj vesti iz vardarske banovine

»Nastavljeni ste v vardarsko banovino«, tako so mi nekako boječe in sramežljivo sporočili sredi meseca oktobra lanskega leta, ter mi nato poslali tudi uradno objavo o nastavitvi. Po dveletni brezposelnosti so se mi zdeli zvoki teh besed kar nekam prijetni in blagodoneči, toda njih odmev pa je že zvenel tuje in neprijazno. Podati se bo treba v bratske, toda nam še premalo poznane kraje Južne Srbije. Po kratkih pripravah, katere so zlasti obremenile žepe naših roditeljev, smo se podali mladi slovenski učitelji, pripravniki na pot. Do male postajice Sveti Đorđe smo se polagoma razšli, želeč si čim boljše in vednejše bodočnosti. Na tej postajici sem bil že sam. Izstopil sem, naložil svojo borno prtljago na poštni avto ter se pripeljal končno v malo mesto Kavadar, kjer je središče istoimenskega sreza.

Dežela tu doli je hribovita, gorski grebeni se vrste drug za drugim, vmes pa se vijejo globoke, kanjonaste soteske, po katerih brze mali potočki, ki pa se ob vsakem deževju spremene v opasne hudournike in polnijo s svojo vodo reko Crno. Le malo je ravnice in na robu ene izmed njih leži Kavadar. Je to malo podeželsko mesto, poseljeno večinoma z malimi obrtniki in seljaki. Prebivalci se oblačijo večinoma v doma izdelano nošo in so po narodnosti Srbi, le nekaj je Turkov in eiganov. Govore južnosrbsko narečje, ki se ga človek kaj hitro priuči, le s tujci, ki pa sem le redko zaidejo, govore v pravem srbskem jeziku. So tudi sicer zelo prijazni in gostoljubni, vendar zelo nezaupljivi in nesprejemljivi za vse novo in tuje.

Ko sem se nekoliko razgledal po kraju samem, sem se podal nato k sreskemu šolskemu nadzorniku. Sprejel me je zelo prijazno, zlasti ker so Slovenci tu doli le bolj redki gostje, me nato še založil z nasveti in navodili, nakar sem krenil v spremstvu šolskega sluga, ki je prišel pome, dalje. Pot me je vodila še kake pol ure po ravnici, nato pa se je pričela vzpenjati po strmih pobočju planine Vitače. Ker vežejo posamezna naselja med seboj le ozke konjske steze in so le te zelo slabe, sem zlezal s pomočjo sluga na konja. Zame, ki sem bil vajen le ravnih, tlakovanih mestnih ulic, je bila ta, več ko triurna jeza silno mučna. Pot se je vzpenjala vse bolj strmo ob robu globokih dolin in medtem, ko sem s strahom pogledoval v globino, sem se krčevito oprijemal sedla ter s celim telesom sledil vsakemu konjevemu koraku. Do onemoglosti utrujen sem končno le prijezdil

do vasi. Pot se je nenadoma strmo spustila po pobočju navzdol in zagledal sem kraj mojega prvega učiteljevanja.

Selo leži na strmih zapadnem pobočju planine Vitače, tik nad globoko sotesko, na katere drugi strani se zopet dvigajo strmo proti nebu novi grebeni. Kamor seže oko, le gola, skalnata, divjeromantična gorska pokrajina. Le počasi so se oči privadile na novo okolje in le sonce, ki je polagoma tonilo za obzorjem, me je še spominjalo na našo lepo in prijazno slovensko zemljo. Nenadoma sem se znašel v čisto novih življenjskih prilikah in na pot so se mi jele stavljal vedno nove težave. Šolsko poslovanje v zelo slabem, skoro nevdržnem stanju, od dveh učilnic uporabna ena sama, in končno šola skoro brez vsakih učil, in pričel sem spoznavati, da bo delo v šoli silno težavno.

Z razumljivo radovednostjo in s pritajenim strahom sem stopil drugega dne v učilnico. Sto iskričastih se in pričakujočih oči se je uprlo vame, in že je padla na me skrb, ali bom mogel, ali bom znal izpolniti svojo nalogo, postati jim učitelj, vodnik in drugi oče. In tako sem pričel z delom, poskušal in popravljal, pa zopet začel iznova. In čim hitreje so tekli dnevi, tem večje je bilo spoznanje, da so malčki pričakovali od mene nekaj lepšega, bolj njihovega, česar pa jim jaz, tujec v njih zemlji, ne morem dati. Polagoma nas je to neizpolnjeno pričakovanje odtujilo in šolsko delo je postalo zame težka, duševna preizkušnja, otrokom pa prinaša le omejevanje svobodnega, prirodnega doživljanja.

Šolsko delo teče dalje vključ vsemu, v meni pa dozoreva spoznanje, da delo učitelja med otroci ne bi smelo biti nikdar izpostavljeno raznim poizkusom, ki so že v naprej obsojeni na neuspeh. Kajti vzgoja otrok je eden od najobčutljivejših problemov vsake države in vrzeli, ki lahko nastanejo med narodom in učiteljstvom, so lahko usodne.

Zato naj bo sedaj prva skrb odgovornih činiteljev, da vrnejo slovenskega učitelja slovenskim otrokom. Kajti mnogo je še teh, ki so deležni šolskega pouka le nekaj ur v tednu, medtem ko sposobni in delavljivi slovenski učitelji-pripravniki samevajo in obupujejo po samotnih naseljih Južne Srbije.

Kenk Jože.

Pripravniki (ce), pošiljajte prispevke za svojo rubriko!

Splošne vesti

ZAHVALA

Odsek učiteljic ljubljanskega učiteljskega društva se iskreno zahvaljuje vsem, ki so poklonili kak dar za revno dečo naših obmečnih krajev. S tem so nam omogočili pripraviti božično pošiljko darov, ki bo vzbudila pri otrocih viničarjev, kočarjev in poljskih delavcev občutek, da niso zapuščeni in pozabljeni od sorojakov istega jezika in rodu. Predvsem se odsek zahvaljuje sekciji Jugoslov. ženske zveze v Ljubljani, ki je nabrala po svoji neumorni in nadvse požrtvovalni članici g. Gašperlinovi samo v denarju nad 1800 din. — Združena ženska društva so darovala 1000 din za volno in 40 parov prvovrstnih gozderic.

Darovali so: Trboveljska družba 500 din; Prometni zavod za premost 200; Kreditni zavod 200; tvrdka Schneider & Verovšek 100; gospa Vera Magušar 100; tov. strojil iz Majšperga 100; tvrdka Hrovat 50; lekarna Piccoli 50; tvrdka Avg. Agnola 50; tvrdka Strgulc 20; g. Ivanka Leskovic 30 din; g. Slava Kobal 60; g. Desanka Knez 20; g. Vida Novak 20; tvrdka pohištva Naglas 50.

V blagu pa: tvrdka Salamun & Lampe; tvrdka K. Prelog, volno; tvrdka F. Novak; tvrdka Bonač, papir; tvrdka M. Lazar, pletenine; tvrdka Toni Jager; tvrdka Jos. Podkrajšek; tvrdka Olup star.; tvrdka Ivan Avšič; tvrdka A. Žibert, čevlje; tvrdka Kos, pletenine; tvrdka A. Krisper, obleki; tvrdka F. M. Schmitt; Blaznikova tiskarna 50 din in škatle za pošiljatev darov; tvrdka Slamič, konzerve.

Mladinska matica

—mm Ingoličeve »Sirote« so se igrale v ptujskem gledališču. Ta socialna drama je dramatisacija uvodne povesti v lanskem letniku »Našega roda«. Insceniral je delo prof. Mihelič, ki je izdelal tudi ilustracije za omenjeno delo v »Našem rodu«. Režiral pa je delo Fran Žizek, ki ima veliko smisla za moderno režijo. To delo je eno izmed redkih mladinskih dramatičnih del brez pravih rekvizitov. O uprizoritvi so pisali skoro vsi listi, posebno obširno pa »Večernik«.

—mm V srbski ilustrirani reviji »Panorama« od 13. jan. 1940. je izšel prevod »Gladu«, potopisne črtice, ki je izšla v letniku 1935/36. »Našega roda«.

—mm Za prve razrede je na razpolago še 3. in 4. zvezek Cicibanove knjižnice no 1,50 din.

Večje množine blaga pa: tovarna Inteks iz Kranja; tovarna platna iz Jarš; tovarna Prah iz Kranja; tovarna Glanzmann & Gassner iz Tržiča; tvrdka J. C. Mayer.

Društvo »Belakrajina« je obdarovala 7 šol z blagom, čevlji in šol. potrebščinami.

Prisrčna hvala tudi staršem ljubljanskih šolarjev, ki so spopolnili zbirko s staro, a dobro ohranjeno obleko in obutvijo.

Učiteljstvo bo vedelo ceniti požrtvovalnost gori navedenih darovalcev.

— Veliko izbero dvoglasnih mladinskih pesmi za vse vrste šol bodo našli mladinski zbori in šole v »Istrsko-primorski pjevaniki«, katero je izdal Slovincem zelo dobro znani skladatelj Ivan Matetič-Ronjgov. Delo je tiskano v veliki osmerki in ima na 94 straneh 128 dvoglasnih pesmic (22 za nižjo stopnjo, 45 za srednjo in 49 za višjo stopnjo). V posebnem dodatku je še 12 mladinskih kompozicij, primernih za vse našete stopnje. Pesmarica stane samo 35 dinarjev. Delo se lahko naroči naravnost pri skladatelju samem (Beograd, Cara Uroša 11) ali pa pri Učiteljskem pevskem zboru »Emil Adamič« v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6/I.

— »Med finskimi jezeri« je naslov predavanja, ki ga je pripravil tovariš Viktor Pirnat, referent PJS pri kralj. banski upravi v Ljubljani. Predavanje ilustrira nad 80 slik. Predavanje z episkopom. Učiteljska društva in tovariši, ki bi se za predavanje zanimali, naj se obrnejo naravnost na predavatelja.

—mm V tisku je 6. številka »Našega roda« s prav pestro vsebino. S pesmima sta zastopana Venceslav Winkler in Danica Gruđen. V prozi ima A. Širok »Lutke«, France Bevk nadaljuje »Petra Klepca«, Marija Kmetova priobčuje »Klavir«, Miran Jarc pa govori v ciklu »Živali pripovedujejo« o konju. Sledijo Rajčeve »Dekletove solze«, B. Pregljev »Siromak in njegova usoda in Ribičičeva vesela zgodba »Kako so nekoč sodili«. Nadalje sta še dve nadaljevanji Smakov »Travka« in Kunstov »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«. Tone Ljubič naš vodi »Po kočevskih kukavah«, sledi več basni in kratkih sestavkov za male, Drobne zanimivosti, Mladina piše in uganke. V ilustriranim delu sodelujejo Riko Debenjak, Fr. Golob, Marij Pregeč, Maksim Sedej, Georgijev, Perko, Godec in dr.

Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveči in JUU

—I Ko je občinski tajnik vse... V neki naši največji dobrovoljski koloniji v Vojvodini je pet učnih moči: upravitelj in štiri učiteljice. Upravitelj je eden izmed najagilnejših prosvetnih delavcev med mladino. — Osnova je nabavljajalno in kreditno zadrugo, ki je svojim članom v teh težkih časih zelo pomagala in nas je mnoge rešila špekulantov, ki so n. pr. liter petroleja prodajali po 20 din. — On vodi tudi mladinski pevski zbor, ki je zabeležil že več uspehov pred publiko. — Toda ta marljivi prosvetni delavec je trn v peti ne samo špekulantom, nego tudi občinskemu tajniku. Temu gospodu je uspelo pridobiti občinski odbor, ki mu je dodelil upraviteljevo stanovanje in šolski vrt, ki je učiteljstvu služil za praktični pouk. — Upravitelj sedaj stanuje v šolski pisarni. — Ker se je upravitelj proti takemu postopku pritožil na pristojno mesto, je tudi tajnik ukrenil vse potrebno in v kratkem času mu je potom zvez, ki jih je imel, uspelo izposlovati upraviteljevo premostitev v vrbasko banovino. (»Politika«, 21. jan.)

—I Začasne namestitve absolviranih filozofov. Prosvetni oddelek kr. banske uprave v Ljubljani objavlja: Predvidoma bo možno namestiti nekaj absolviranih filozofov ne glede na stroko za učitelje ljudskih šol in jih dodeliti meščanskim šolam za toliko časa, dokler ne bodo nameščeni na meščanskih ali srednjih šolah. Kandidatje, ki bi hoteli sprejeti to začasno službo, naj se prijavijo prosvetnemu oddelku. (»Jutro«, 18. jan.)

—I Pod naslovom »Tehtne besede učiteljskega glasila« citira »Jutro« od 21. jan. uvodnik »Učiteljskega tovariša« z dne 18. jan.

—I Ali ima šolska mladina dovolj hrane? Tak je naslov poučnemu članku v »Slovincu«

od 23. januarja, v katerem se razpravlja o bedi šolskih otrok in o potrebi šolskih kuhinj. Iz članka je razvidno tudi sledeče: »V mnogih okrajih so danes že organizirali šolske kuhinje. Delovanje šolskih kuhinj podpirajo razne organizacije, tako Rdeči križ, Protituberkulozna liga itd. Priskočile so na pomoč oblasti, podpirajo jih občine, krajevni šolski odbori, banovina in razni krajevni dobrotniki. Po poročilih iz leta 1938. je poslovalo v tem letu v podeželskih ljudskih šolah 70 šolskih kuhinj, ki so dajale 1272 zajtrkov, 4147 obedov, 191 večerij in 2143 malic, skupaj 7735 obrokov hrane. Ustanovljenih je bilo še okoli 30 šolskih kuhinj, ki pa so životarile le nekaj sezon. Težave so najbrž bile tolikšne, da se je učiteljstvo za enkrat moralo umakniti v ozadje in počakati na boljše čase.

—I Vzgojimo narodno zavedno mladino! je naslov članka v »Jutru« od 21. jan., ki pravi med drugim: »Večina šol odrasle mladine nima spretnega in dobrega vodstva, ki bi jo pripravljalo za vstop v resno življenje. Pa so še mnogi drugi vzroki, ki nikakor ne morejo na mladino vzgojno vplivati. Med narodom se je razpaslo kruhoborstvo, hinavščina slavi svoje triumfe, neznačajnost se plačuje. Mladina, ki ima bistro oko za vse, opazuje to, si tolmači po svoje in išče utehe in zabave pri vinu. Vso dobo našega življenja v uedinjeni Jugoslaviji ni slišala naša mladina mnogo vzgojnega, tega, kar bi jo napolnjevalo k resnemu mišljenju za lastno bodočnost, niti za boljšo bodočnost naroda in države. Politične strasti medsebojnega nekrvavega klanja in napadanja, zatiranja značjev, zlasti v zadnji dobi itd. je tako kvarno vplivalo na našo mladino, da je podivjanost žetev neplemenite setve.«

Štanosvska organizacija JUU

Iz društev

Vabila

— JUU — SRESKO DRUŠTVO ŠMARJE PRI JELŠAH bo imelo redno zborovanje v soboto, dne 10. februarja ob 10. uri v Rogatcu. Poleg običajnih točk je na sporedu predavanje tov. Sotoška: Trije dečki gredo na Dolenjsko. Ker našim zvestim s hribov in oddaljenih vasi najbrž ne bo lahko priti, naj ne manjka nihče iz šol ob železnici. Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO KAMNIK bo zborovalo dne 3. februarja 1940. ob 9. uri v Domžalah. Dnevni red: Poročilo društvenih funkcionarjev, razgovor o aktualnih šolskih vprašanjih, referat tov. Metoda Jenka o Sigmundu Freudu in psihoanalizi, ter slučajnosti. Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO MARIJBOR LEVI BREG bo imelo svoje 3. zborovanje v soboto, dne 10. februarja t. l., ob pol

Učiteljski pravnik

—Š Vprašanje. Ali je res, da se v zadnjem času po dokončani 35 letni službeni dobi — ne more več napredovati v 5. položajno skupino?

Odgovor! Nam to ni znano in tudi zakon ne predvideva tega. Kdor izpolni pogoje § 258. U. Z., ima pravico napredovati v V. skupino.

Šolski radio

—r Torek, 30. januarja: »Zimske igre na prostem«, dialog. Vodi g. Viktor Pirnat. Letošnja zima je za igre na prostem prav posebej prikladna. Mladina se pod večim vodstvom in kasneje tudi sama lahko v snegu in mrazu sprosti kot poleti na travniku. Skok in tek in raznovrstni boj v svoji pestri menjavi zaposle mladi svet, da uživa do viška, utrujenosti pa niti ne čuti. Približa se tako svojim mladim tovarišem v nordijskih, na zimi tako bogatih deželah. Zdrav duh v zdravem telesu sta predpogoj za fizično in moralno odpornost nastopajočih rodov. Ne bi škodilo, če bi zainteresirani svinčnikom v roki sledili radijskim razgovorom o teh igrah in njih poteku.

—r V kmetijskem radiu bo v nedeljo, 28. januarja ob 17. uri predaval g. dr. Simon Žibert: Živalske kužne bolezni, nevarne za človeka.

Učiteljska tiskarna

—t Važno opozorilo! Odjemalci pisarniških potrebščin za šolo, pisarno in dom, učil se opozarjajo, da so se cene zaradi novih obveznih dajatev zvišale. Cene navedene v ceniku za šolsko leto 1939/40. ne veljajo.

—t Ali ste naročili za svojo šolo in zase šolske in pisarniške potrebščine? Naročite pri Učiteljski tiskarni! Svoji k svojim!

Novosti na knjižnem trgu

—k Mali gospodar, glasilo Zveze društev »Mali gospodar« za Slovenijo v Ljubljani. Izšla je 1. številka 1. letnika s sledečo vsebino: Na prvi poti smo. — Rejec malih živali v januarju. — Perutinarstvo: Odbiranje in shranjevanje valilnih jajc. — Kuncereja: Kaj mora vedeti rejec-začetnik o angorskem kuncu? — Skrb za koze v januarju. — Golobarstvo: Golobji zarod. — Koze-ovce-prašiči: Ali naj redimo koze? — Redimo male živali, zlasti koze. — Naš vrt: Sadni in zelenjadni vrt. — Topinambur. — Zdravje in bolezen: Veterinarski kotiček »Malega gospodarja«. — Naše gospodinje: Kolone. — »Mali gospodar« izhaja 15. dne vsakega meseca. Letna naročnina za člane 24 din, za nečlane 30 din. — Uprava lista v Ljubljani, Gajeva ulica 9/I.

KDOR UČITELJ
TA ČLAN
UČITELJSKE TISKARNE!

Volna
za obleke,
kostume
in plašče

A. & E. SKABERNÈ
LJUBLJANA